

ESKHATON

Després de Jesús no hi ha després. Amb ell «el temps és acomplert» (Mc 1, 15). Tot allò que no és Jesús, l'Ungit de l'Esperit, és d'abans de Jesús. El judici de l'aigua —«jo us he batejat amb aigua» (Mc 1,8)— és el primer.

És el judici que ofegà els homes del temps de Noè i el Faraó amb el seu exèrcit i que salvà Noè amb la seva família i Moisès amb el seu poble. El judici de l'Esperit —«però ell us batejarà amb l'Esperit Sant» (Mc *ibid.*)— és el darrer. Després no hi ha res més. És la fi.

La fi és incomprendible per al qui no hi ha arribat. De l'home final diuen:

«Ha perdut el seny» (Mc 3,21), «és pel cabdill dels dimonis que expulsa els dimonis» (Mc 3,22). Copio la nota de la Bíblia de la Fundació Bíblica Catalana a Mc 3,21: «L'actuació de Jesús va ser veritablement escandalosa. Ningú no el comprenia. Els *seus* (parents i amics) resolien l'antinòmia recurrent a la *pietosa* hipòtesi de la pèrdua de seny; els enemics anaven més lluny: es tractava d'un endimoniat. Aquesta doble positura dels creients envers els autèntics profetes reapareixerà a través de la història del cristianisme». L'home és senyor de tot. «El dissabte ha estat fet per a l'home i no pas l'home per al dissabte» (Mc 2,27). No hi ha un Esperit de Déu que crea *Torbàs* per limitar la disbaixa de la carn. Esperit de Déu i persona humana s'han reconciliat, han esdevingut una única cosa. «Just quan sortia de l'aigua va veure que el cel s'esquinçava i que l'Esperit, com un colom, davallava cap a ell» (Mc 1,10). La dualitat «Déu-Carn» ha quedat resumida en la unitat «Home». És l'home límit, l'«eskhaton». El límit de l'home. La fi. El terme.

Home-límit i límit de l'home són dues coses aparentment distintes. Joan Leita², a *L'antievangeli* (Ed. Pòrtic: Barcelona, 1971), distingeix i oposa el Jesús de Mateu, el Messies, home-límit final de la llarga esperança jueva, al Jesús de Marc, radical novetat que limita la història jueva des de fora, límit de l'home o Home Nou. Tanmateix, hi ha una llei dialèctica molt poc coneguda que es compleix en tot procés evolutiu: «Els canvis quantitius portats endavant produeixen en un moment determinat un canvi qualitatiu». Aquest canvi qualitatiu és i no és vell, i és i no és nou. És cabalment aquella goteta darrera igual que totes les anteriors, però que és l'única que fa vessar el got. Jesús és un home, un jueu com els altres, però darrera el qual no n'hi ha cap altre. Ningú no el pot depassar. Ningú no el pot entendre del tot. Ningú no el pot jutjar. Ningú no el pot injuriar: «Us dic de debò que tot serà perdonat als fills dels homes, els pecats i les injúries, tantes com n'hauran dites; però aquell qui injuriï l'Esperit Sant, mai més no tindrà perdó, sinó que és reu d'un pecat perpetu. És que ells deien: És posseït d'un esperit impur» (Mc 3,28-29).

És, doncs, una greu equivocació creure que, així com hi ha un temps abans de Jesucrist, hi ha un després de Jesucrist. Després de Jesús no hi ha després. L'Home Nou, Déu-Carn esdevingut una sola cosa, és definitiu. És l'«eskhaton». I «eskhaton» és tota carn amarada amb oli d'Esperit, batejada amb foc d'Esperit. Estem en presència de l'*Anunci Joïós del Regne* (Mc 1,15), quan l'antagonisme Carn-Esperit ha desaparegut. Tothom qui viu aquesta síntesi és «eskhaton», fi de la història, home-adult emancipat

---

² Joan Leita i Graells (Barcelona, 1936 - Berga, 2012) filòsof, teòleg i traductor. Ingressà a la Companyia de Jesús l'any 1955, de la qual fou expulsat el 1971, arran de la publicació de *L'antievangeli*. Guardonat amb el Premi Carles Cardó el 1969.

que ha vençut la carn i ha esquinçat el cel. D'ara endavant, ha assolit el règim de llibertat creadora en la plena responsabilitat de tota la humanitat i de l'Univers sencer. Ha acabat per a ell el règim de necessitat esclavitzadora. “Es meravellaven de la seva doctrina, perquè els ensenyava com tenir autoritat, i no pas com els escribes” (Mc 1,22). I la nota de la Fundació Bíblica Catalana diu: “Per als jueus —i per a tots els escriptors bíblics—, la fe és l'acceptació d'una veritat importada de dalt. Els escribes no feien sinó reproduir aquesta veritat, no pas crear-la. En canvi, Jesús es presenta com a portador d'un nou missatge”. Tenia, diu Leita, “un terrible coneixement de les coses”.

Quan l'«eskhaton» es presenta, tota llei cessa, tota autoritat cessa, tot dogma cessa, tot culte cessa. “A tot profeta que parli en esperit no el tempteu ni el poseu a prova. Perquè tot pecat serà perdonat, però aquest pecat no ho serà” (*Didakhé* XI, 7). Ordinàriament —catecumenat veterotestamentari—, la comunitat tenia bisbes i diaques que la dirigien (cf. *ibid.* XIV). Però quan es presentaven l'apòstol o el profeta —«eskhaton»— l'autoritat dels ordinaris s'eclip-sava. Moment etern sense després! Moment golut, que ho devora tot, que ho assimila tot a ell mateix i que mata tota resistència! Desapareixen l'autoritat i el súbdit, l'opressor i l'oprimit, l'esperit i la carn, el qui té i el qui no té; aquell qui parla és com aquell qui escolta, el qui dona és com el qui rep, el darrer és el primer.

Després d'això, no sabem què hi ha, però sabem cert que no hi ha res com allò que hi havia abans. I si la història dels homes continua, aquesta història no és futur, sinó passat. És repetició, complicació de coses velles, reacció, recaiguda, contrarevolució, recuperació, entreteniment, atur... De bell antuvi hom intentarà recuperar el control: “Elegiu-vos bisbe i diaques. No els menyspreu, perquè ells són venerables entre vosaltres, junt amb els profetes i els doctors”

(Ibid. XV, 1-2). I tot seguit serà mort el profeta: “L’exigència d’una autoritat positiva i el domini de les afirmacions de la fe i de les consciències son els mitjans més aptes per a repetir constantment la història de la passió”. (*L’antievangelí*, pàg. 89).

L’aprofundiment seriós d’aquesta realitat escatològica, que constitueix el contingut central del Nou Testament, és de tot punt necessària en el nostre temps. Els signes dels temps indiquen de nou l’ascensió de la Presència escatològica en l’horitzó dels nostres dies (cf. cap. VII de la *Constitució sobre l’Església* del Concili Vaticà II). Torna l’«eskhaton».

Quan no hi ha Novetat en un lloc determinat, la història dels homes transcorre progressiva, estancada o regressiva. És el creixement, l’atur o la degeneració de l’infant per referència a l’adult. És etapa catecumenal de l’home. És vell testament. És història.

Quan, en un lloc determinat, hi ha Novetat, la història humana es trenca en tres trossos: la història dels homes que no copsen la Novetat perquè llurs ulls no són prou forts per copsar-la —el catecumenat, una pròrroga de la història; la història dels homes orgullosos que copsen la Novetat, que la rebutgen i que en són rebutjats —l’infern, “*els de fora*” (Mc 4,11), les tenebres exteriors amb plors i cruiximent de dents, el pecat que mai no serà perdonat, el suplici etern—; i, finalment, la història dels senzills pastorets que copsen la Novetat, l’accepten i lleven fruit abundós —el regne de Déu, l’Anunci Joiós, “vosaltres” (Mc 4,11), “el temps aconclert” (Mc 2,15), el cel nou i la terra nova eterns. Aquest és el sentit de la paràbola del sembrador (Mc 4,1-20). “Qui tingui orelles per escoltar, que escolti” (Ibid. verset. 9).

Ell ha vingut per a salvació de molts i per a condemnaió de molts. Ell és l’Home: qui creu com ell, esdevé home; qui no creu, es condemna ell mateix. I tot això en aquest món, que en aquest punt esdevé l’“altre món”. És la revolució

més radical. L'altre món i aquest fan una sola cosa al moment final del judici de la història en un lloc i un temps determinats.

Cal que ens fem la idea que actualment, en certs indrets, en certes situacions, en certs moments, apareix l'«eskhaton». I arriba el judici. "El fill de l'home assegut a la dreta del Poder, venint" (Mc 14,62). "Us ben asseguro que aquesta generació no passarà, que tot això no s'hagi esdevingut" (Mc 13,30). En els darrers moments de la vida pública de Jesús, perduda tota esperança de conversió dels responsables d'Israel, el judici no és pas pintat en tons paradisiacs, ans amb tons apocalíptics: "El sol s'enfosquirà, la lluna no farà claror, les estrelles aniran caient del cel i els exèrcits del cel trontollaran" (Mc 13,24-25). Segurament això fou escrit als volts de l'any 70, quan tingué lloc l'ensulsiada de Jerusalem. "Quines pedres i quines construccions! Doncs bé: no quedarà pedra sobre pedra que no sigui enderrocada" (ibid. 13,1-2). Els nostres cristians s'imaginien un Jesús dolç i mansuet, i realment ho és. Però no pensen que la seva pau prové del fet que ell és més fort que una roca. Totes les onades es trenquen i s'esmicolen contra ell. Qui no vulgui la pau de la novetat de Crist tindrà fam, i plor, i guerra, i cruiximent de dents en la tenebra exterior. Un càstig mitigat, un purgatori pedagògic per als catecúmens i emmandrits. Un càstig sense perdó, un infern definitiu per als "vinyataires" rebels (cf. Mc, 12,1-9). L'estil evangèlic ha estat imaginat com quelcom d'inofensiu. Mansuets i muts portats a l'escorxador. No-violents. "Al qui vol pledejar amb tu per prendre't la túnica, dona-li el mantell i tot" (Mt 5,40). I, realment, aquesta és una bella figura de l'Esperit desencarnat —només realitzable per "fills de papà"—, a la qual ja arribaren els rabins anteriors a Jesucrist, famolencs de pura tres vegades santa i separada de les tempestes de la

carn, usufructuaris de les grosses rendes del delme del Temple arrencat als senzills jueus treballadors de Judea, de Galilea i fins de l'extrem de la terra.

Jesús és dolç? ¿Com explicar, doncs, les furibundes amenaces als fariseus? Com explicar l'enfurida expulsió dels negociants del Temple? Mirava els seus contradictors “amb ira, ferit per la insensibilitat moral d'ells” (Mc 3,5). Invocà la destrucció de Jerusalem i del Temple per a aquella generació incrèdula. En començar la passió els diu: “Quan us he enviat sense bossa ni alforja i sense calçat, ¿heu mancat de res? Ells respongueren: De res. I els afegí: Doncs, ara el qui té bossa que l'agafi, i igualment l'alforja, i el qui no en té, que vengui el mantell i compri una espasa” (Lc 22, 35-36). L'home que no accepta el regne, es posa ell mateix de nou en el càstig veterotestamentari —pedagògic, penitencial, catecumenal—, o bé es posa en el judici condemnatori definitiu, que no té res de no-violent ni de pacifista, perquè representa l'expulsió del regne.

Molta gent nostra cristiana, pacifista i covarda, viciada en el confortable bressol de la Salvació, va agafant afecció a les doctrines gandhianes de la no-violència. Els sembla que han trobat una manera d'assolir el cel sense embrutar-se les mans. Són gent horroritzada dels mètodes revolucionaris emprats ens els darrers cent anys per assolir l'equilibri social: llibertat, igualtat i fraternitat. Els esgarrifa -des de les seves poltrones petitburgeses- el soroll de la guillotina, la tortura policíaca, les masses obreres metrallades, les bombes de napalm, la guerrilla amb mosquits i serps... I ara han trobat el substitutiu ideal: resistència passiva, no-violència, reconciliació de les classes antagòniques, amor a l'enemic, suportar-ho tot, parar l'altra galta. De moment els interessa tot això. Ho escolten i ho comenten. Cerquen models a prop. Els encarreguen conferències. Són molt exigents amb els models triats i amb llurs actuacions. Àdhuc els posen a

prova. “Si ets això, senyor crucifica’t, salva’t a tu mateix i creurem en tu”. Ells, mentrestant, fan alguna “plantadeta” davant un edifici oficial, assagen a estones una esnob postura ioga o un guisat vegetarià i fan misses, moltes misses, on Jesús mor per la salvació de tots. Però ells mateixos viuen dels diners que el papà ha arrencat hàbilment de les suors dels obrers, són ells mateixos que mantenen llurs propietats mercès a la barrera policial que separa la indigència de l’opulència, són els mateixos que mandregen com a estudiants mentre d’altres s’esslomen treballant, són ells mateixos que es permeten mil luxes refinats mentre fan professió de revolucionaris.

Han de saber aquests gandhians, que el gran Gandhi³ tenia com a llibre de la seva màxima devoció la *Bhagavad-Gita*. L’argument consisteix en un rei indi, Arjuna, al qual se li revolta el germà. Un dia, l’exèrcit del rei i del germà es troben davant per davant en ordre de batalla. Al moment de començar el combat, el rei pensa: "No combatré" (II,9) contra el meu germà; és carn de la meua carn. I se li apareix Krixna i li diu: No és pas per amor al germà que tu et fas enrere. És per covardia en el moment crític de començar la batalla. "Lluita, doncs" (II,18), noblement, sense por i sense odi, que la veritat mai no pot ser morta.

Gandhi, en un cert moment, permeté que tot un exèrcit indi ajudés en la guerra l’exèrcit aliat, durant el conflicte mundial. I els primers cristians no eren pas objectors de consciència. Molts formaven a les legions romanes.

---

³ Mohandas Gandhi (1869-1948) pensador i polític indi, conegut amb el sobrenom de Mahatma (del sànscrit maha- 'gran' i atma- 'ànima') o Mahatma Gandhi. També se'l coneix com a *bapu* (de l'hindi 'pare'). Va lluitar contra la injustícia mitjançant la resistència passiva i la desobediència civil. Tot i ser un referent en l'àmbit de la defensa de la pau, Gandhi mai no va arribar a rebre el Premi Nobel de la Pau, encara que va ser nominat cinc vegades entre el 1937 i el 1948.

És cert que la Nova Vida ni mata ni mor. Però els profetes del vell testament maten, moren i manen matar. Jesús morí crucificat, però Jerusalem fou arrasada.

Ah, si coneguéssim el que ens convé pel que fa a la pau!

No urgeix de resar cinc parenostres, fer una almoïna o un dejuni! Urgeix de lliurar l'esclau; de retornar tots els diners obtinguts amb l'explotació dels altres; donar la llibertat al qui se'n veu privat arbitràriament; de repartir el poder, la fama, la posició, la cultura; de fondre's amb els senzills de la terra; de jugar-se la vida a favor dels oprimits. Urgeix de responsabilitzar-se de debò de l'Altre. Aquesta penitència no es cap broma. I si no la fem de grat, esdevé impenitència i, per tant, en judici definitiu. No restarà pedra sobre pedra.

Lluís M. Xirinacs Damians

Article publicat a "Serra d'Or" l'abril del 1972 i, posteriorment, a la revista "Pax", el juny de 1977.

JESÚS, LA VIOLÈNCIA I LA NO-VIOLÈNCIA

Poques persones s'han manifestat defensores de la força armada com a únic mitjà de dirimir les diferències humanes. Una mena de vergonya o de rubor ho impedeix. Es cerca de legalitzar les guerres -la guerra justa!-, i el dret de conquesta aviat cedeix el lloc a la conquesta del dret.

Al voltant de Jesús de Natzaret es veuen moltes espases desembeïnades. Les més eficaces són les espases romanes. L'organització militar de la legió romana s'ha imposat per tot arreu. I encalçant-la s'ha anat imposant l'organització jurídica del dret romà.

Els herodians seguidors del monarca Herodes (cf Ac 12, 19) i els saduceus, grans sacerdots del temple de Jerusalem, disposen també de guàrdia. Potser no tenien permís per actuar en l'hort de Getsemaní, i actuaren fraudulentament tot controvertint ordres de l'invasor.

Marc, el primer evangelista, parla d'una colla «amb espases i garrots, enviada pels grans sacerdots, pels escribes i els ancians» (Mc 14, 43). Pràcticament, Mateu, el segon evangelista, diu la mateixa cosa a Mt 26, 47. Lluc, el tercer evangelista, ja intenta autoritzar l'acció: «Grans sacerdots, ap de la guàrdia del temple i ancians... amb espases i garrots » (Lc 22, 52). Finalment, Joan, a setanta anys de distància, desenaonadament, fa intervenir fins i tot l'invasor romà: «Alguns homes de la tropa romana i uns guardes encarregats pels grans sacerdots i els fariseus... amb llanternes torxes i armes» (Jn 18, 3).

No sabem el grau d'avinença entre grans sacerdots i romans. Però evidentment no hi havia gaires tensions. Ells lliuraran el «presoner» a Pilat, que no protesta de l'empresonament il·legal. També sembla que els guardes romans del sepulcre tenen més confiança en els sacerdots que en el procurador a l'evangeli de Mateu. Allò evident és que els